

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
CELJE

Trnoveljska cesta 1, 3000 Celje

Številka: 3/2023-PS

Datum: 9. 10. 2023

ZADEVA: Ogled primerov dobrih praks, Porabje, Madžarska

Dne 2. 10. 2023 smo se tri svetovalke KGZS – Zavoda CE (Vesna Mihalič, Andreja Marguč Kavc in Polona Starc) udeležile ogleda primerov dobrih praks pri Slovencih v Porabju na Madžarskem.

Slovensko Porabje leži na zahodu Madžarske ob stičišču madžarske, slovenske in avstrijske meje in meri 94 km². Ime je dobilo po reki Rabi, ki teče po omenjenem ozemlju. Od območja, ki je bilo že v 6. stoletju poseljeno s Slovenci, šele kasneje so se tja priselili Madžari, se je do danes ohranilo le sedem slovenskih vasi: Gornji Senik, Dolnji Senik, Sakalovci, Slovenska ves, Števanovci, Andovci in Verica-Ritkarovci, center zamejskih Slovencev v Porabju pa je kraj Monošter.

Najprej smo obiskali prostore Zveze Slovencev na Madžarskem v Monoštru <https://www.zveza.hu/sl/>. Tam smo si ogledali krajši film o življenju Slovencev v Porabju na Madžarskem. V objektu hotela Lipa deluje Radio Monošter v slovenskem jeziku. Ravno tako pa izhaja v slovenskem jeziku časopis Porabje. Pomembno je ohranjanje slovenske besede, saj Slovenci na tem območju počasi izginjajo. Po zadnjem popisu se jih je manj kot 5.000 izreklo, da so Slovenci. Poleg Monoštra so bili omenjeni še Števanovci z graničarskim muzejem, Andovci, kjer so si postavili t.im. Mali Triglav kot simbol slovenstva, Rihtarovci, ki so znani po lončarjih, Gornji Senik, od koder je slovenska parlamentarna zagovornica v madžarskem parlamentu, Dolnji Senik, Sakalovci in Slovenska ves. Pozdravila nas je predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem, gospa Andrea Kovač.

Slika 1: Radio Monošter (foto P. Starc)

S ponosom je pokazala drugo največjo baročno cerkev na Madžarskem. Pojasnila je, da od leta 1995 Državna slovenska samouprava skrbi za varstvo in podporo narodnostne manjšine. Financirana je iz madžarskega proračuna.

Nato smo se odpeljali na vzorčno kmetijo v Gornji Senik, ki je nastala na pobudo nekdanjega ministra za kmetijstvo Dejana Židana. Projekt je financirala Republika Slovenija. Gre za kmetijo, ki se ukvarja z govedorejo in sadjarstvom. Ima pa še dopolnilne dejavnosti stacionarni in izletniški turizem, predelavo sadja (jabolka v sok). Na tej kmetiji se nahaja tudi manjši čebelnjak z nekaj čebeljimi družinami. Sprejel nas je Tomaž Kovač, direktor Razvojne agencije Slovenska krajina, ki je neprofitna organizacija, ki si prizadeva za kulturni, turistični in gospodarski razvoj Porabja, tako tudi kmetijstva. Od leta 2008 sodeluje s slovenskim ministrstvom, pristojnim za kmetijstvo. Ta agencija upravlja s prej omenjeno vzorčno kmetijo. Kmetijo so začeli graditi leta 2012, dokončana pa je bila leta 2015 in predana namenu. Na tej kmetiji, ki obsega 30 ha obdelovalnih površin, imajo poleg objekta za turizem, še hlev, v katerem je trenutno 30 glav živali, ki jim omogočajo pašo. Vzrejene živali zakoljejo v uradni klavnici, meso pa ponudijo turistom, ki pridejo na turistično kmetijo. Na kmetiji je 5 zaposlenih (2 v primarni dejavnosti, 3 v turizmu). Gospodarska zbornica jim je izdala dovoljenje, da smejo dijaki opravljati prakso pri njih.

Slika 2: Slovenska vzorčna kmetija (foto P. Starc)

Slika 3: Hlev za govedo s sončnimi celicami (foto V. Mihalič)

Restavracija je odprta le za vikende, za skupine med tednom se je potrebno predhodno naročiti. V objektu sta še dva apartmaja in ena dvoposteljna soba. Imajo tudi wellness. Sadovnjak, velikosti 2 ha, je oddaljen od kmetije okoli štiri kilometre. Prevladuje jabolana, nekaj malega je tudi hruške. Ker so težave z delovno silo, pobirajo sadje ne samo zaposleni na kmetiji, ampak tudi ostali zaposleni na Razvojni agenciji Slovenska krajina.

Poudariti velja, da se lokalne pridelovalce spodbuja k registraciji predelave, tako da jih je zdaj že 6 v okolici. Razvojna agencija organizira za kmete razne delavnice, pa tudi strokovne ekskurzije v Slovenijo. Direktor te agencije je izpostavil težavo, da se na Madžarskem finančno podpirajo velike kmetije, ki presegajo 500 ha, drugi pa si morajo

poleg tega, da obdelujejo kmetijo, še iskati zaposlitev izven kmetijstva. Pojasnil je še, sicer v posameznih županijah deluje svetovalna služba, ki pa ni tako dobro razvita kot v Sloveniji. Omenil je še, da je višina podpor za travnike 180 EUR/ha in 150 EUR/ha za njive. Na tej vzorčni kmetiji koristijo pomoč specialistov iz KGZS – Zavoda MB pri sadovnjaku. Na objektu za rejo živali so postavili tudi sončno elektrarno.

Slika 4: Označevalna tabla o sofinanciranju projekta (foto P. Starc)

Na koncu pa smo obiskali še kmetijo Sandorja Labritza, kjer se ukvarjajo s pridelavo buč za bučno olje. Poleg tega pa izdelujejo še sokove in sirupe, saj imajo še sadovnjak. Lastnik kmetije še hodi v službo (delno v Slovenijo, delno pa v Avstrijo). Trenutno je v fazi preusmeritve v rejo govedi in prašičev in predelavo mesa, saj naj bi se bolj izplačalo. Ureja tudi objekt, ki ga bo namenil predelavi mesa.

Slika 5: Prodaja bučnega olja na kmetiji Labritz (foto P. Starc).

Slika 6: Skupinska slika udeleženk ogledov dobrih praks (foto M. Verlič)

Pripravila:

Polona Starc, svetovalka specialistka II, KGZS - Zavod CE